

Tunnikava:**Eestlased väljaspool kodumaad****Eelhäälestus (10 min)**

Õpetaja näitab tahvlil läbisegi rida erinevaid pilte avaliku elu tegelastest, kes on erinevatel põhjustel elanud paguluses. Näiteks

- nimekamate kultuuritegelastest pagulaste pilte, kes põgenesid Eestist välismaale Teise maailmasõja ajal, nt Marie Under, Karl Ristikivi või mõni paguluses kirjutatud teose esikaant;
- 1980ndatel Eestist emigreerunud kultuuritegelaste pilte, nt Arvo Pärt, Neeme Järvi;
- tuntumate väliseestlastest avaliku elu tegelaste pilte, kes on sündinud paguluses, nt Toomas Hendrik Ilves, Mark Kalev Kostabi;
- Siberisse küüditatute avaliku elu tegelaste pilte, nt Jaan Kross.

Õpetaja küsib õpilastelt, mis on neid persoone ühendavaks iseloomulikuks jooneks. Õpetaja palub õpilastel järele mõelda, kas ka neil endal on mõni väliseestlasest sugulane või tuttav. Arutletakse väljaspool Eestit tekkinud erinevate eesti kogukondade tekke põhjuste üle.

Õpetaja jagab õpilastele kätte töölehed. Õpilased koostavad oma definitsiooni mõistele „pagulane“ lähtuvalt järgmistest aspektidest – Mis see on? Kuidas saab pagulasi liigitada? Millised on pagulast iseloomustavad tunnused? Tooge näiteid. Definitsiooni koostamisel on abiks väljavõtte 1951. aastal Genfis vastu võetud ÜRO pagulasseisundi konventsioonist ning õpetaja antud ülevaade pagulase mõistest, alaliikidest – uusolija ja vanaolija. Õpetaja tutvustab väliseestlaste suurusjärke enne ja pärast Teist maailmasõda.

Õpetaja juhatab sisse eelhäälestusfaasi töö allikatabelitega. Klass jagatakse neljaks. Klassile jagatakse laiali neli erinevat allikalehte Rootsi põgenikelaagri nimekirjaga, igaühele üks leht. Õpilased analüüsivad nimekirju ning vastavad küsimustele:

- Mis elukutse esindajad Eestist põgenesid?
- Mis Eesti piirkondadest põgeneti?
- Kui vanad olid põgenikud?

Õpilased märgivad vastused oma nimekirja alusel esmalt töölehele, seejärel hakkab iga rühm tutvustama oma tulemusi üleklassilisel arutelul teistele rühmadele, õpetaja märgib tulemused tahvlile; õpilased täiendavad oma töölehti teistelt kuulnud vastustega. Õpetaja esitab küsimuste lõikes ka ajaloolase Raimo Raagi seisukohad pagulaskonna sotsiaalse koostise kohta.

Õppimine u 30 min

Õpetaja juhatab sisse meetodi pimesikk. Õpilased jagunevad 4 rühma. Igal rühmal on lugemiseks oma allikas järgnevatest:

- 1944. a Rootsi põgenenud perekonna lugu;
- Saaremaalt Sõrve säärelt 1944. aasta sügisel Saksamaale evakueeritu lugu;
- Saksamaale ja sealt 1949. aastal edasi Austraaliasse põgenenud 4- liikmelise pere lugu.

Siberisse küüditatu lugu. (Leida Palm küüditati 1949. a 25. märtsil Ida-Virumaalt Lüganuse vallast oma kahe vanema lapsega, 6- ja 4-aastase pojaga Siberisse Hakassia Vabariiki Abakani lähistele. Tagasi Eestisse jõudsid nad 1956. a septembris.¹⁾)

Rühm saab katkilõigatud teksti ja sinna juurde kuuluvad illustratsioonid. Üheskoos pannakse tekst tervikuks kokku. Valitakse välja kõige iseloomulikumad tunnused, millest üks lavastatakse pantomiimina teistele rühmadele, kes peavad ära arvama, keda väljaspool kodumaad elavatest eestlastest kujutatakse; milliseks kujunes tema elusaatus.

Töölehe kontuurkaardile kantakse nelja eri värviga põgenike I (Rootsi, Saksamaa) ja II laine (Saksamaalt edasi Austraaliasse, Kanadasse, Rootsi jm) liikumise peamised suunad ja ajavahemikud, millal põgenemislained toimusid; peamised Siberisse küüditatute sihtpunktid ning Saaremaalt Saksamaale evakueeritu teekond.

Refleksioon u 5 min

Õpetaja näitab uuesti tahvil tunni algul esitletud pilte tuntud avaliku elu tegelastest. Iga nelja käsitletud näite kohta üritatakse leida üks tuntud eestlane, kellel oli allikateksti tegelasega sarnane saatus.

Kodune töö:

1. uurige oma suguvõsast järele, mil moel on Teine maailmasõda mõjutanud inimeste saatust: on olnud küüditatu, evakueeritud, põgenenud Läände. Pange kuuldud lugu oma sõnadega kirja. (1–1,5 lk). VÕI
2. kirjutage arutlus teemal „Teise maailmasõja mõju inimese elusaatusele – valikud ja võimalused“.

¹ Normak, Tiina: Purtse küla. Leida Palmi mälestused küüditamisest ja elust Siberis [1949–1957], EKLA–11199–50608–71611

